

Béke husvétje a Tisza partján.

Budapest, április 6.

Hogy is volt békeidőn? ... Az emlékezet mécsese már pislákol — mintha azt is hadilajjal táplálnók — s messzebb multba kell visszaküldenünk tekintetünket, a visszafelélés nagyobb élessége, rikítóbb körvonalai mellett még fölidézhetjük a béke tavaszának mosolygó arcát.

Ujszeged felől friss, nehéz illatok hempernek át a Tiszán s mi siettünk ki a partra, hogy a páncéljától szabadult, dagadó viztömeg iszapszínében mint bimbózó szép leány kitergetett aranyhajában fürdessük meg az ifjúság tavaszpillantását. A Maros-torokból lázadozva rohantak a vizek, a tulsó oldalról el-elszedegettek egy kertet, egy ösvényt, az innenső kőpartokat és dühödten ostromolták s mi kacagó arccal lehajoltunk, megmártottuk kezünket a még kissé kemény vízben mint pogányok, kik hódolnak a nagy, a titkos Természetistennek. Akkor szigorú telek jártak a tavaszváró láz hevesebb és türelmetlenebb volt, elvástak a kis télkabátok a hosszú hurcolásban s ünneplő boldogsággal rohantunk föl kiskabátban a vasúti töltésre, melynek tövében a mostani konviktusépület helyén nádas volt, a mi diáfantáziánknek meghitt otthona, állandó találkahelyünk, mindenféle badar csinyek takarója, féltett ereklyék — kincseknek vélt, értéktelen régipénzek, silány üvegek, vas- és rézdarabok — titkos raktára.

Husvétkor kezdődött a természetimádás külön kultusza. Kis csoportokban vonultunk ki a Maros-torokhoz, a boszorkányok szigetére vagy Ujszegedre s az alig rügysző fák mögé bujva, gummapuskáinkból, adtuk le az első üdvövéseket. Egyszer nyakszirten talált a boldond kavics egy komoly magyart, aki nagyon a fejébe vette, hogy nyomára fog jutni a vássott gyerekeknek. Micsoda izgalmas kaland volt ez nekünk! Az ősröngyűg üldözöttjeinek szerepében tetszelegtünk és a biztonság érzetének vakmerőségével folytattuk a tavaszi csatározást.

Kalandozás, hazulról elmaradás, eldugdosott cigaretták, pénzdarabkák, cukrok, elesent érdekes könyvek: — oh ifjúság örök forradalma a bölcs járom ellen, amelyet nyakadra a szabályozott, megfontolt öregség, a társadalmi rend erőszakol. Ahogy a Tisza csapott ki medréből, úgy rugóztunk neki a korlátoknak, e nemes és okos emberi intézményeknek, amelyeket akkor fölöslegeseeknek, ostobáknak véltünk és gyűlöltünk őket a föllöbbanó vér minden keserűségével. A foszlós gomblyuku, keskedt hársonygalléru télkabáttal ledobtuk a téli fegyelmet, az iskolapadhoz és otthoni asztalhoz cövekelő kényszert — szabadok, szabadok voltunk, úgy éreztük: kergetődzés, ugrálás közben mintha elszakadnánk a földtől s lebegünk fölötté — elérhetetlen országodban, aranyos Szabadságisten, te mindörökre száműzött és elérhetetlen ...

A husvéti szabadság féktelen szimbólumát beh sajnálnám a ma diákjaitól, ha nem szívónák tüdejükbe a szépségét kibontó természet első fuvalmával. Ha megcsúszna lelküket a háboru zordonsága és betemetné agyaggal, mint messzi véres tereken csunya nagy ólom- és vasdarabok vernek föl a sebzett testü földből.

Él-e ebben az ifjúságban a szabadságnak az a szüzien költői rajongása, kiérzi-e a mostani tavaszról a minden tavaszok forró lüktetését, tud-e olyan lelkes és gyermeteg, édesen vássott és gondtalan lenni, mint mikor a béke csak a munkában való harcot ismerte? ... Nem zavarják-e meg ártatlan gondolatlanságát, érzelmeinek zsufolt kamráját: azt a viasz-szívet napjaink iszonyatai, nem tolódnak-e és

torzulnak-e el a benyomások és a képek, amiket ebbe a viaszba a zsarnok huszadik század acélja nyom bele véres bélyegül? ...

A Tisza partján futkározni, lesni a röppenő madarat, a vergődő csigát, az igyekvő gyíkot — és érezni az éltető napot, szagolni a friss vizek hátáról áramló tavaszpádfősz: oh ha lehetne, ha még egyszer lehetne! ...

Molnár Jenő.

Meddig tart a drágaság?

A béke égi jelei kezdenek felragyogni a keleti látóhatáron; az orosz forradalom logikus és történelmi következménye nem lehet más, mint visszatérés a felborult régi rendhez. Anélkül, hogy kíváncsi emberek szomjúságát akarnám kielégíteni ama kérdés felett való találgatással, hogy mikor lesz vége a háborúnak, egyszerűen csak utalok arra a szükségességre, hogy itt az ideje a békére való átmenetről, mint élő valóságról, gondolkozni.

Bennünket laikus embereket, az a kérdés érint legközelebből, ami a zsebünkre megy: meddig tart még a drágaság? Lesz-e gazdasági válság s milyen irányu lesz az, mennyi időre lehet tartamát kontemplálni, érint-e bennünket különösebben, mint más államokat?

Mindenekelőtt bizonyos alapfogalmakat kell tisztázni, amelyek nélkül a jövőre vonatkozó helyes következtetést vonni nem lehet. Az emberiség végtelen sokat nélkülöz a háboru alatt. A nyomor általánossá, itt-ott elviselhetetlenné vált; bizonyos elemeknél azonban roppant nagy értékek halmozódtak össze. Közhiedelem szerint tehát a háboru nagyon sok ember gazdasági erejét kimerítette, másokat viszont gazdagokká és boldogokká tett. Való igaz, hogy a meggazdagodott hadseregszállító kevesebb nélkülözésnek van kitéve, mint a kishivatalnok, de viszont joggal állapíthatjuk meg, hogy a világot nem a szegények szenvedései sodorták veszedelembé. Amit a kisember a háboru alatt szenved, az az ő egyéni baja, gyomrának, kedélyének, lelki életének sérelme és fogyatkozása, amely el fog mulni róla, mint valami kegyetlen betegség. Ez a betegség ugyan holtunkig benne hagyja körmének nyomát a szívében, de az igazi veszélyt nem a sok nélkülözés, hanem a pénzértékek tobzódó bősége hozza reánk. A túl nagy gazdagság, a pénz halmozódása fogja előidézni a legszörnyűbb gazdasági válságot, ami a világra valaha elkövetkezhetett.

Hogy mennyibe kerül a háboru, afelől eltérők a vélemények. Egyes nemzetgazdászok napi tíz koronára becsülve egy-egy katona eltartási költségét, husz millió fegyverben álló ember feltételezése mellett évente hetvenhárom milliárdnyi kiadást vesznek alapul. Ez a számítás azonban a háboru első esztendejéből való; ma már tudjuk, hogy a hadi kiadások jóval nagyobb összeget, számításom szerint évente százharminchat milliárdot emésztenek föl. Ez a roppant pénztömeg ércfedezet nélkül kibocsátott bankjegyekből és hadikölcsön-kötvényekből áll elő. De a hadikölcsön-kötvények legnagyobb része lombard kölcsönökből keletkezik; a lombard más értékeket emészt föl, amelyeket a közpolgár le-

tétbe helyez a bankban és kap értük ércfedezet nélküli papirospénzeket, hogy ismét visszaadja azokat az államnak hadikölcsön-kötvényért. Végeredményben tehát az állam minden értéket megvásárol polgáraitól: lovat, gabonát, rezt, élelmiszert, nyersbőrt, készárut, értékpapírt — s mindenért jancsibankóval fizet, vagyis egy ígérettel, ami a boldog jövőre szól, hogy egykor majd be is fogja váltani az összes bankutalványokat, ha lesz miből.

— A pénznek és pénzértéknek ez a roppant bő termése határtalan pénzbőséget eredményezett. Ebből következik, hogy a határtalanul megnövekedett pénzmennyiség nem is tűnhet el hamarosan a békekötés hírére. Az embereknek igen nagy tőkéik lesznek és nem fognak értük kapni semmit. Ipari értékek nem lesznek, mert a gyárak nem termelnek közhasználatra szánt tárgyakat. A pénz bősége a pénz olcsóságát és elértéktelenedését vonja maga után, ami már magában véve igen nagy veszedelem; ezzel az irányzattal párhuzamosan működik azonban egy másik gazdasági tényező is: az összes gazdasági értékek elhasználása, felélése, elfogyasztása. A háboru utáni első időben nem lenz posztó, téglá, feldolgozott faanyag, vászon, ruhá-nemű, vasáru, szerszám, gép, papiros és a gazdasági életnek millió szükséglete, mert a gyárak munkásanyagát elvonták, a nyersáruk beszerzése megakadt, az emberiség nem termelt, csak fogyasztott. Legtöbbet természetesen a hadsereg és legtöbb értéket megsemmisített maga a harc azokon a területeken, ahol a front végigvonult.

A békekötés utáni első időben mindenekelőtt egy kielégítésre váró rettenetes szükségérzet merül föl. Ezernyi tárgy hiányzik az ember mindennapi életének folytatásához. Az ipar tehát hozzáfog a nagy szükséglet kielégítéséhez. Pénz lesz még mindig nagyon bőven, érdemes lesz érte dolgozni. Az ipari életben fényes konjunktúrák keletkeznek; ismét más társadalmi osztályok fognak nagy vagyonra szert tenni, mialatt a fixfizetésű osztály és a fogyasztók nagy tömege továbbra is távoli szemléltői lesznek a dus lakomának, csak úgy, mint most. A hatalmas pénzhegyek azonban megindulnak a szocializálódás felé, kezdenek megbomlani, feloszolni. Az ipari cikkek drágasága azon módon és arányban fog csökkenni, amint a nagy tőkék értékei alakulnak. Hogy milyen hosszú lesz ez a folyamat? — azt nehéz egészen pontosan meghatározni. Másfél, vagy két esztendő kell hozzá, hogy az elpusztult új értékek pótolassanak. A háboru utáni első félévben tehát a drágaság szívósan tartja magát, azután lassan alább hagy s végül rohamosan